

พระธรรมบัณฑิต (ญาณ ญาณชาโล ป.ธ. ๕)

(พ.ศ. ๒๔๕๖ - ๒๕๑๙)

ชาติภูมิ

พระธรรมบัณฑิต (ญาณ ญาณชาโล) นามเดิม ญาณ นามสกุล ตาโรจน์ เกิดวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๖ ตรงกับวันอังคาร แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๔ ปีชวด ที่บ้านพนา ตำบลพนา อำเภอพนา จังหวัดอุบลราชธานี (ปัจจุบันจังหวัดอำนาจเจริญ) บิดาชื่อนายอิน ตาโรจน์ มารดาชื่อนางเผิง ตาโรจน์

การศึกษา บรรพชาและอุปสมบท

พ.ศ. ๒๔๗๓ บรรพชาที่วัดสุทธจินดา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมี พระธรรมปาโมกข์ (อ้วน ตีสู่) เจ้าอาวาสวัดสุทธจินดา เป็นพระอุปัชฌาย์ พระธรรมฐิติญาณ (สังข์ทอง นาควโร) เป็นพระอาจารย์ให้สรณะและศีล พ.ศ. ๒๔๗๖ อายุ ๒๑ ปี อุปสมบทที่วัดบรมนิวาส อำเภอปทุมวัน กรุงเทพมหานคร โดยมีพระพรหมมุนี (อ้วน ตีสู่) เจ้าอาวาส วัดบรมนิวาสเป็นพระอุปัชฌาย์ พระธรรมฐิติญาณ (สังข์ทอง นาควโร) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระธรรมบัณฑิต ได้รับการศึกษาเบื้องต้นในโรงเรียนประชาบาล วัดพระเหลาเทพนิมิต บ้านพนา ตำบลพนา อำเภอพนา จังหวัดอุบลราชธานี ถึงชั้นประถม ๕ (เทียบชั้นมัธยม ๒) หลังจากบรรพชาและอุปสมบทแล้วก็ได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ในสำนักวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา และสำนักวัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานครจนสอบไล่ได้ ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๗๑ นักธรรมชั้นตรี

พ.ศ. ๒๔๗๓ นักธรรมชั้นโท

พ.ศ. ๒๔๗๔ เปรียญธรรม ๓ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๗๕ เปรียญธรรม ๔ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๗๗ เปรียญธรรม ๕ ประโยค

หน้าที่การงาน

พระธรรมบัณฑิต รับการราชการคณะสงฆ์ (ธรรมยุต) ดังนี้

ด้านการปกครองและการศึกษา

พ.ศ. ๒๔๗๓ เลขานุการเจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๔๘๓ เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี และครูสอนพระปริยัติธรรม

สำนักเรียนวัดสุปัฏนารามวรวิหาร

พ.ศ. ๒๔๘๕ รักษาการเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ. ๒๔๘๕ เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ. ๒๔๘๘ เจ้าอาวาสวัดสุปัฏนารามวรวิหาร และเป็นพระอุปัชฌาย์ ในปีเดียวกันนี้ได้จัดตั้ง

โรงเรียนราษฎร์ของวัดชื่อโรงเรียน “อุบลวิชาคม” ต่อมา พ.ศ. ๒๕๐๖ เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียน “สมเด็จ”

- พ.ศ. ๒๔๙๔ เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี (ธ)
พ.ศ. ๒๔๙๕ ผู้ช่วยเจ้าคณะภาค ๓ - ๔ - ๕ (ธ)
พ.ศ. ๒๕๐๐ รองเจ้าคณะภาค ๘ - ๙ - ๑๐ - ๑๑ (ธ)
พ.ศ. ๒๕๐๖ เจ้าอาวาสวัดสุทธจินดาวิหาร พระอารามหลวง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. ๒๕๐๘ รองเจ้าคณะภาค ๙, ๑๑ (ธ)
พ.ศ. ๒๕๑๑ กรรมการมหาเถรสมาคม และอนุกรรมการกองงานต่าง ๆ
พ.ศ. ๒๕๑๒ ประธานกรรมการจัดการโรงเรียนพระสังฆาธิการส่วนภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
พ.ศ. ๒๕๑๖ เจ้าคณะภาค ๑๐ - ๑๑ (ธ)
พ.ศ. ๒๕๑๗ รักษาการเจ้าคณะภาค ๙ (ธ)

ด้านการเผยแผ่

- พ.ศ. ๒๔๘๘ ประธานชมรมเยาวชนชายหญิง ให้การศึกษาอบรมศีลธรรม ประจำจังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. ๒๔๙๙ ผู้ให้กำเนิด “ยุวพุทธิกสมาคม” อุบลราชธานี
พ.ศ. ๒๔๙๒ ประธานกรรมการอบรมศีลธรรมวัฒนธรรม แก่ประชาชนเป็นประจำทุกเดือนในทุกตำบลและอำเภอ จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. ๒๔๙๙ ผู้ให้กำเนิด ศาสนประเพณี ประจำเมืองอุบลราชธานี เรียกว่า “ธรรมสวนะสามัคคี” คือ ตลอดเทศกาลพรรษา จัดให้มีการฟังธรรมเทศนาหมุนเวียนไปตามวัดในเขตตัวเมือง ๒๒ วัด ซึ่งกิจกรรมนี้ได้มีความมั่นคงเป็นประเพณีสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้
พ.ศ. ๒๕๐๑ กรรมการที่ปรึกษาในคณะกรรมการจังหวัดเพื่อการพัฒนาชนบทและพัฒนาชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๖ ทางการคณะสงฆ์ได้ส่งย้ายให้มาครองวัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา

ด้านสาธารณูปการ

ผู้นำในการก่อสร้าง และบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอื่น ๆ

ดังนี้

- พ.ศ. ๒๔๘๖ สร้างอาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรมชื่อ “พันธูลเถระ” ที่วัดสุปฏิญาราม เป็นตึกคอนกรีต ๒ ชั้น ขนาด ๙ x ๓๑ เมตร
พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๒๔๘๙ บูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ ๓ หลังก่ออิฐ ถือปูนขนาด ๘ x ๒๐ เมตรที่วัดสุปฏิญาราม
พ.ศ. ๒๔๙๙ รับบริจาคที่ดินในเขต “หนองบัว” อันเป็นหนองน้ำประวัตินครคูเมืองอุบลราชธานี จำนวน ๓๐ ไร่ แล้วเริ่มสร้างวัดพระธาตุหนองบัว สร้างองค์พระเจดีย์แบบพุทธคยา มีฐาน ๔ เหลี่ยม ใช้เวลาหลายปีจึงเสร็จ

- พ.ศ. ๒๕๐๐ สร้าง “พระมงคลมิ่งเมือง” ในเนื้อที่ ๒๔๓ ไร่ เขตอำเภออำนาจเจริญห่างจากที่ตั้งจังหวัดอุบลราชธานี ๗๗ กิโลเมตร ซึ่งทางราชการกำหนดบริเวณพื้นที่ป่าเป็นวนอุทยาน ให้ชื่อว่า “พุทธอุทยาน” เป็นสมบัติของชาติแห่งหนึ่ง โดยความร่วมมือของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย และกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ใช้เวลาก่อสร้างหลายปีจึงสำเร็จ
- พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นลำดับมา ได้พัฒนาวัดสุทธจินดาและวัดอื่น ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา ดังนี้
- ๑) ขยายเขตกำแพงแก้วรอบพระอุโบสถ เดิมมีเนื้อที่ ๒,๐๐๐ ตารางเมตร ขยายให้กว้างออกอีกเป็น ๒,๕๐๐ ตารางเมตร ด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก
  - ๒) เสนาสนะทุกหลังเดิมเป็นอาคารไม้ มี ๘ หลัง ชำรุดทรุดโทรมต้องรื้อ สร้างขึ้นใหม่เป็นอาคารคอนกรีต ๓ หลัง อาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ ๔ หลัง
  - ๓) สร้างโรงเรียนพระสังฆาธิการ คณะธรรมยุตส่วนภูมิภาค ๑ หลัง ขนาด ๘ X ๒๗ เมตร เป็นอาคาร ๒ ชั้น คอนกรีตเสริมเหล็ก โดยศรัทธาบริจาคของกองสื่อสาร กองบินยุทธการทหารอากาศ
  - ๔) จัดหาอุปกรณ์ประจำโรงเรียนพระสังฆาธิการ
  - ๕) สร้างหอฉันเป็นอาคารไม้ชั้นเดียว ขนาด ๖ X ๒๕ เมตร ๑ หลัง
  - ๖) สร้างและปรับปรุงถนนลูกรังภายในวัด ขนาดกว้าง ๗ เมตร ยาว ๒,๖๑) เมตร เสริมสร้างให้มีลักษณะเป็นรมณีสถานอยู่เสมอ
  - ๗) สร้างพระอุโบสถเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กทั้งหลังขนาด ๑๐ X ๒๑ เมตร และบริเวณพื้นที่รอบพระอุโบสถเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ๓,๐๐๐ ตารางเมตร ที่วัดศาลาลอย อำเภอเมืองนครราชสีมา โดยการสนับสนุนงบประมาณจากกองการสื่อสารกรมตำรวจ
  - ๘) สร้างเสนาสนะ ๑๓ หลัง เป็นที่เจริญสมณธรรมของฝ่ายวิปัสสนากัมมัฏฐาน และสร้างลานพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญให้มั่นคง ที่วัดป่าสาวัน อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

สมณศักดิ์

- พระธรรมบัณฑิต (ญาณ ญาณชาโล) ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ ดังนี้
- พ.ศ. ๒๔๘๔ พระครูฐานานุกรมของสมเด็จพระราชาคณะที่ “พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์”
- พ.ศ. ๒๔๘๗ พระราชาคณะชั้นสามัญที่ “พระศาสนดิลก”
- พ.ศ. ๒๔๙๗ พระราชาคณะชั้นราชในราชทินนามเดิม
- พ.ศ. ๒๕๐๐ พระราชาคณะชั้นเทพที่ “พระเทพบัณฑิต”
- พ.ศ. ๒๕๐๕ พระราชาคณะชั้นธรรมที่ “พระธรรมบัณฑิต”

มรณภาพ

พระธรรมบัณฑิตมรณภาพ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๙ ที่วัดสุทธจินดา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สิริอายุได้ ๖๓ ปี พรรษา ๔๒

พระธรรมบัณฑิตเป็นพระมหาเถระด้านคันถธุระที่มีความรู้ ความสามารถทั้งด้านการศึกษา การปกครอง การสาธารณูปการ และการเผยแผ่อย่างมากมาย ทำคุณประโยชน์อย่างอเนกอนันต์ให้แก่เมืองอุบลราชธานี อันเป็นบ้านเกิดเมืองนอน และถิ่นอื่นทั่วประเทศ โดยสรุปดังนี้

ในด้านการปกครองดำรงตำแหน่งตามลำดับดังนี้ เจ้าอาวาสวัดสุทธจินดาวรวิหาร พระอารามหลวง เจ้าคณะธรรมยุตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ช่วยเจ้าคณะธรรมยุตภาค ๓ - ๔ - ๕ รองเจ้าคณะภาค ๘ - ๙ - ๑๐ - ๑๑ (ธ) เจ้าคณะภาค ๑๐ - ๑๑ (ธ) รักษาการเจ้าคณะภาค ๙ (ธ) พระอุปัชฌาย์ กรรมการมหาเถรสมาคมหัวหน้า พระธรรมทูตสาย ๕ และประธานกรรมการจัดการโรงเรียนพระสังขมาธิการส่วนภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเวลา ๓๖ ปี

ในด้านการศึกษา เป็นครูสอนปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี กรรมการตรวจธรรมสนามหลวง ผู้จัดตั้งโรงเรียนอุบลวิฑูรย์ ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสมเด็จ (โรงเรียนเอกชน) ที่วัดสุปฏิญาราม จังหวัดอุบลราชธานี สอนศีลธรรมจรรยา มารยาทแก่นักเรียน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ สอนวิชาสามัญและธรรมบาลี

ในด้านการเผยแผ่ เอาใจใส่เทศนาสั่งสอนอบรมศีลธรรม จรรยาและแสดงตนเป็น พุทธมามกะแก่นักเรียนและประชาชน เป็นประธานชมรมเยาวชนชายหญิง ด้านศีลธรรมประจำจังหวัดอุบลราชธานี จัดให้มีโครงการ “ธรรมสวณะสามัคคี” กล่าวคือ ตลอดเทศกาลเข้าพรรษาจัดให้มีการฟังธรรมเทศนาตามวัดในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี จำนวน ๒๒ วัด สืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ เป็นที่ปรึกษาเจ้ามหายศของราชอาณาจักรลาว และผู้ให้การอบรมศีลธรรมแก่ทหารตำรวจในเขตนครจำปาศักดิ์

ในด้านสาธารณูปการ ได้ก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานไว้ตามวัดต่าง ๆ นับเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ และพระศาสนาจนกระทั่งทุกวันนี้ จึงนับได้ว่าพระธรรมบัณฑิต เป็นพระมหาเถระชาวอุบลราชธานี อีกองค์หนึ่งที่สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็น “ปราชญ์” โดยแท้

หนังสืออ้างอิง

มหาวิรวงศ์, สมเด็จพระ. นิพนธ์ต่างเรื่อง คณะธรรมยุต พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระธรรม

บัณฑิต (ญาณ ญาณชาโล) ณ เมรุวัดสุทธจินดา อ.เมืองนครราชสีมา จ.นครราชสีมา ๒๙ พ.๕.

๒๕๑๙.

ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย. วัดสุปฏิญารามวรวิหาร พิมพ์ในงานถวายผ้ากฐินพระราชทาน วัดสุปฏิญาราม
วรวิหาร ๒๑ ต.ค. ๒๕๓๓.